

ИНТЕРВЈУА

Стасе Нолев

УДК 311.312:330.567.2 (497.7)

Раководител на Одделение за животен стандард

Државен завод за статистика

МЕРЕЊЕ НА ЖИВОТНИОТ СТАНДАРД ВО МАКЕДОНИЈА

**Кои се начините преку кои
Државниот завод за статистика
го мери животниот стандард во
Македонија?**

Пресметките за сиромаштијата се започнати од 1997 година и се правени по препораки на Светската банка. Линијата на сиромаштија во РМ е дефинирана на нивото од 70% од медијалната еквивалентна потрошувачка. Што значи дека Државниот завод за статистика ја мери сиромаштијата преку расходите, бидејќи наше мислење и мислење на Светската банка е дека расходите се порелевантен податок за мерење на сиромаштијата во моментот, бидејќи податоците што се прибираат за пресметка на сиромаштијата од анкетата за потрошувачка на домаќинствата, се порелевантни во однос на приходите. За овие мерења да бидат споредливи со другите земји, Државниот завод за статистика во иднина ќе презема чекори, со што би се вовеле нови истражувања и сиромаштијата би се пресметувала преку приходите и преку дефинициите согласно

препораките на Статистичкиот уред на Европската Унија - Еуростат, каде што сиромаштијата би била дефинирана како 60% од медијалните еквивалентни приходи.

**Што кажува статистиката
за животниот стандард во
Македонија?**

Според податоците на Државниот завод за статистика, во 2007 година, процентот на сиромашни лица во Република Македонија изнесува 29, што во споредба со 2006 година претставува намалување за 0,4 процентни поени.

Анализирано по профили, најранливи групи се повеќечлените домаќинства, имајќи го предвид фактот дека 60,4% од сиромашните живеат во домаќинства со 5 и повеќе членови. Стапката на сиромаштија кај невработените е 39,1%, односно 45,9% од сите сиромашни се невработени лица. Образованието на главата на домаќинството, исто така, влијае врз бројот на сиромашни лица. Имено, 64,3% од сиромашните лица

живеат во домаќинства каде што носителот на домаќинството нема, или има завршено најмногу основно образование.

Кажете ни нешто за потрошувачката кошница? Што содржи таа, дали е соодветна за мерење?

Потрошувачката кошница Државниот завод за статистика ја пресметува на месечно ниво, и таа се однесува само на исхрана и пијалоци. Треба да се потенцира дека таа не треба да ни го покажува животниот стандард, односно дали е таа доволна, мала или преголема, туку главна цел на потрошувачката кошница е да ни укаже како промената на цените влијаат врз намалувањето, или зголемувањето на месечниот буџет за исхрана и пијалоци на едно просечно четиричлено домаќинство. Таа е направена врз основа на податоците од анкетата за потрошувачка на домаќинствата каде што е земена просечната потрошувачка за едно четиричлено домаќинство, за исхрана и пијалоци, изразено во количини. Тие количини на одредени производи на исхрана и пијалоци во текот на една година се фиксни и секој месец се множат со просечните цени на мало во тековниот месец. За мерењето на животниот стандард треба да се земат податоците за сиромаштијата.

Од податоците за животниот стандард дали може да се извлечат некои препораки за подобрување на политиките во овој домен?

Па секако, државата и соодветните ресорни министерства, задолжени

за сузбивање на сиромаштијата, вклучувајќи ја и Владата, треба да ги анализираат релевантните податоци за сиромаштијата во Република Македонија. Треба да се преземаат некои политики на Владата за сузбивање на сиромаштијата, а особено за најранливите групи, кои, покрај тоа што се сиромашни, се и социјално исклучени од здравството, образованието и слични области. Тоа, сепак, се домаќинствата со низок степен на образование на неговите членови, како и домаќинствата кои немаат ниту еден член вработен, исто како и повеќечлените домаќинства. Овие домаќинства се најранливи групи, а мерките и политиките треба да се насочени кон нив. Секако дека тука спаѓаат и ивалидизирани лица, како и самохраните родители.

Дали примената на SILC методот (Survey of income and living conditions/Истражување за приходите и животните услови) ќе придонесе за подобрување на мерењата и согледување на состојбите со животниот стандард во Република Македонија?

SILC истражувањето, или истражувањето за приходите и животниот стандард е истражување кое е по препорака на Европската Унија. Државниот завод за статистика, секако дека ги следи препораките на ЕУ за воведување нови истражувања, со цел статистиките што ќе произлезат од тие истражувања, односно податоците да се меѓународно споредливи како со земјите од Европската Унија, така и со идните земји

кандидати кои вршат пресметки преку SILC истражувањето.

Државниот завод за статистика планира наредната, 2009 година, да спроведе пилот истражување за да се тестира образецот, примерокот за ова истражување. Се планира, согласно прописите за статистичко истражување, SILC истражувањето од 2010 да влезе во редовните статистички истражувања на Државниот завод за статистика. Податоците ќе бидат поквалитетни, или не, ќе покаже самата анкета, меѓутоа, со нејзиното спроведување ќе се добие извор на податоци, кои согласно дефинициите и препораките ќе бидат меѓународно споредливи. Таму е дефинирано дека сиромаштијата, мерена согласно приходите, би била дефинирана на 60% од медијалните еквивалентни приходи. Со тоа што, откако ќе ги имаме податоците со SILC истражувањето, ќе може да се пресметаат Лаекен индикаторите, кои, исто така, се потребни на државата при пополнувањето на сите меморандуми откако ќе добиеме датум на преговори за членство во ЕУ. Така, сето ова ќе биде согласно европските регулативи и за првпат ќе бидеме споредливи, со исти дефиниции со земјите од Европската Унија. Во моментот не можеме да се споредиме дури ни во Регионот, затоа што Бугарија и Романија веќе започнаа да го спроведуваат SILC-от. Пресметките за сиромаштијата се на пониско ниво во: Србија, Босна, Албанија, Косово, бидејќи тие таму имаат некои експериментални пресметки на ниво на апсолутна сиромаштија.

Зошто официјалната статистика во Македонија не го мери Џини индексот/коэффициентот (за доходовни разлики)?

Државниот завод за статистика официјално не го пресметува Џини коэффициентот заради тоа што анкетата за потрошувачката на домаќинствата за исхрана и пијалоци како извор на податоците, покрај за потрошувачката, се користи и за приходите. Мислиме дека приходите не се прибрани најквалитетно преку оваа анкета, затоа откако ќе се примени SILC анкетата, ќе се овозможи пресметка на Џини коэффициентот. Според анкетата за потрошувачка на домаќинствата, ние ги прашуваме домаќинствата за приходите во последните 3 месеци, додека во SILC-от тоа е поинаку дефинирано, прашањето за приходите се однесува за цела година, бидејќи на начинот како ние ги прашуваме сега домаќинствата секако имаме потценет податок за приходите. Прво, заради тоа што од страна на домаќинствата не се добиваат точни бројки, а второ дека е потценет податокот кај земјоделските домаќинства и нивните земјоделски приходи, бидејќи можеби во период од три месеци тие нема да остварат никакви приходи. Знаеме дека голем број од земјоделските домаќинства се исплаќаат еднаш годишно, на пример за оние кои одгледуваат: тутун, јаболка, грозје, односно сите тие кои своите производи ги даваат во откупни центри, приходите ги добиваат еднаш, двапати или во зависност од исплатата на ратите. Овие домаќинства, доколку додека

ги анкетираме немаат приходи во последните три месеци, не ги пријавуваат. Таквите приходи се потценети и не се релевантни.

Дали овие проблеми можат да се надминат ако се добиваат податоците од Управата за јавни приходи?

Би можело, доколку имаме регистри за приходите. Можеби тоа е во почетна фаза. Секако дека тоа би можело да се искористи како база доколку нашите регистри се на високо ниво. Некои високоразвиени земји од Европската Унија во анкетата за SILC воопшто не поставуваат прашања за приходот, затоа што тие ги користат податоците од нивните регистри. Таков е случајот со скандинавските земји или, пак, со Словенија, која има високоразвиен систем на регистри. Само во тој случај можат да се користат податоци од регистрите, но ние сме во почетна фаза. Секако, во натамошниот период ќе можат да се користат податоците, но само доколку тие регистри се согласно препораките на Европската Унија.

Според вашите сознанија дали разликите во приходите во Република Македонија се големи и каков вид на политики можат да придонесат за намалување на овој јаз - редистрибутивни (социјални трансфери до групите без примања и со ниски приходи), или рестриктивни политики (со ограничувања на разликите меѓу највисоката и најниската плата)?

Па, секако дека се големи разликите во приходите. Свесни сме дека полека се губи средната класа, сè повеќе и повеќе се забележува дека раслојувањето во приходите во Македонија е големо. Тие, или се екстремно високи, или екстремно ниски. Секако, државата треба да презема политики за ублажување на сиромаштијата преку социјалната политика, сузбивање на сиромаштијата на најсиромашните и најранливи групи, а треба да се направи и редистрибуција на давачките за да се ублажат екстремните приходи во една гранка, во однос на друга гранка.

Општо, знаеме дека претстојат преговори меѓу Владата, Синдикатот и Работодавачите за утврдување на минимална плата, што е чекор напред. Не сум сигурен, но мислам дека сме една од ретките земји која нема утврдено минимална плата. Со тоа би се воспоставила поголема стабилност во секторите и рамнотежа меѓу приходите на најбогатите и најсиромашните и, секако, би се вратил средниот слој, средната класа во Република Македонија.

Што се однесува до јазот меѓу сиромашните и богатите, навиките на домаќинствата кои се во длабока сиромаштија се менуваат. Податоците околу структурата на нивната потрошувачка бележи фрапантни разлики. Во првата децилна група, односно 10% најсиромашни домаќинства во РМ, околу 75,8% од нивната потрошувачка е за исхрана и пијалоци, за разлика од нив, во 10-тата децилна група, односно 10% од домаќинствата

со највисока потрошувачка, кај нив храната учествува само со 21,4%, за разлика од тоа многу е повисок процентот за: домување, сметки, транспорт, комуникации, што е резултат на нивниот висок животен стандард.

Дали има нешто друго што би сакале да ни кажете во однос на животниот стандард во Република Македонија?

Друго што е важно и специфично за Република Македонија е потрошувачката на сопствени производи. Тоа, кај нас има особено големо значење, земајќи го фактот што при пресметка на сиромаштијата се земаат предвид и потрошените производи од сопствено производство. Влијанието на оваа натурална потрошувачка е околу 5,8% во вкупните распо-

ложливи средства, односно во вкупните приходи. Со развојот на земјоделството и со неговото поттикнување и унапредување, мерките што се преземаат придонесуваат земјоделците што повеќе да произведуваат, што повеќе да продаваат и што поголем дел да останува за нив, со што во некој дел би ја ублажиле нивната економска ситуација и не би останале заглавени на дното на сиромаштијата. Домаќинство кое нема вработени, но има градина, земја, може многу полесно да ја преброди сиромаштијата, да продаде дел од производите, за разлика од урбаните средини каде единствен излез од сиромаштијата се или вработувањето, или пензиите, или единствено мерките на Владата околу социјалната помош за ублажување на сиромаштијата.